

РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Антонюк Наталія Володимирівна

Становлення, сутність і відмінності наднаціональної партійної системи у Європейському Союзі

УДК 329:061.1

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-3.14>

Антонюк Наталія Володимирівна
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри європейських
та регіональних студій
Львівського національного університету
імені Івана Франка
вул. Січових Стрільців, 19,
Львів, Україна
ORCID: 0000-0003-2532-782X

У нашій оглядовій статті проаналізовано становлення, сутність і відмінності феноменів наднаціональних партій і партійних/політичних груп в Європейському Союзі, зокрема європейських політичних партій та партійних/політичних груп у Європейському парламенті, в тому числі у контексті та на тлі функціонування національних чи внутрішніх партій країн-членів Європейського Союзу. Важливість розгляду означених опцій партійної організації полягає у тому, що вони політизують владний та управлінський процес в Європейському Союзі, хоча й роблять це по-різному та з різними ресурсами. Як наслідок, серед теоретиків та практиків й досі тривають дискусії на предмет того, в чому ж полягають базові відмінності між європейськими політичними партіями та політичними чи партійними групами в Європейському парламенті, які є варіантами функціонування наднаціональних партійних організацій. Причому ці дискусії вкрай цікаві й актуальні для України, яка і представники якої після завершення свого євроінтеграційного поступу неодмінно братимуть участь в роботі інститутів та структур влади Європейського Союзу, в тім числі тих, які детерміновані саме партійно. На цьому тлі завдяки інструментарію компаративістики, партійної теорії та неінституціоналізму з'ясовано сутність й еволюцію різних опцій наднаціональних партійних організацій у Європейському Союзі, а вже після цього їх порівняно, зокрема функціонально, представницько, інституційно тощо. Для цього забезпечено огляд основних партійних чи політичних груп у Європейському парламенті від моменту його заснування та до сьогодні. Виявлено, що раніше розмежування між європейськими політичними партіями та партійними чи політичними групами в Європейському Союзі було дуже розмитим, а сьогодні стало значно більше регламентованим та функціонально наповненим. Разом з цим, аргументовано, що саме політичні чи партійні групи в Європейському парламенті (передусім за рахунок своєї «сили» та інституційного функціоналу), а не європейські політичні партії (як виборчі канали партійно-політичного впливу), будучи разом організованими головно за ідеологічним, а не національним принципом, чинно найчастіше розглядаються та становлять розвинену, відносно стабільну й конкурентоспроможну партійну систему Європейського Союзу.

Ключові слова: європейська політична партія, політична чи партійна група, наднаціональна партійна система, Європейський Союз.

Вступ. Європейський Союз (ЄС) – це конфедеративне політичне утворення, владний і управлінський процес в якому безумовно політизується. Причому каналів політизації є чимало, бо серед них наднаціональні і національні політичні інститути та міжінституційні відносини, партії і вибори, позиції окремих держав, багаторівневе урядування тощо. У цьому контексті об'єднувальним чинником або ж каналом політизації влади й урядування в ЄС постають передусім політичні організації, в тому числі політичні партії. Однак специфікою феномена партій в ЄС є те, що це надзвичайно розмите поняття, адже і теоретики, і практики доволі часто (в тому числі помилково) до «політичних партій в ЄС» – які автоматично позначаються як наднаціональні, – зараховують доволі різні політичні організації, зокрема внутрішні чи національні політичні партії на рівні ЄС (а також окремих держав), європейські політичні партії, а також партійні чи політичні групи в Європейському парламенті тощо.

Відповідно, перед науковцями постає теоретико-методологічне завдання з приводу розмежування, з'ясування сутності, відмінностей й особливостей розвитку наднаціональних партій і партійних/політичних груп у ЄС. З емпіричного погляду розуміння цієї тематики надзвичайно актуальне для України, яка чинно перебуває на шляху євроінтеграції, а у випадку же вступу в ЄС безумовно братиме участь в роботі інститутів і структур влади Європейської Унії, в тому числі тих, які базово детерміновані партійно.

Мета та завдання. Дослідження націлене на розмежування, з'ясування сутності, відмінностей й особливостей розвитку наднаціональних партій і партійних/політичних груп у Європейському Союзі. Розв'язання цієї мети і завдання має як теоретичне, так і практичне значення, оскільки, з одного боку, в політичній теорії та практиці і досі тривають суперечки з приводу наднаціональних організацій партій та їхньої суті і різновидів, а також, з іншого

боку, це важливо в контексті євроінтеграційного поступу України, яка у випадку вступу в Європейський Союз братиме участь в роботі інститутів і структур влади ЄС, які детерміновані саме партійно.

Виклад основного матеріалу і результати.

Проблематика «політичних партій на рівні ЄС» чи так званих наднаціональних партій в Європі давня і неоднозначна. Річ у тім, що партії завжди були важливими акторами європейської інтеграції, причому як на етапі формування ЄС, так і під час різних етапів його розширення або навіть скорочення (як у випадку «Брекзиту»). Відтак щойно кордони між європейськими країнами стали менш жорсткими і більш відкритими, відносини між національними партіями однакової політичної чи ідеологічної орієнтації почали ставати міцнішими. Це власне й призвело до оформлення, а згодом інституціоналізації доволі різних типів партійних організацій у Європі і ЄС – на наднаціональному рівні, – серед яких по-різному впливовими та функціональними постали політичні чи партійні групи в Європейському парламенті і європейські політичні партії, раніше відомі як політичні партії на європейському рівні чи на рівні ЄС [11]. Характеру ж наднаціональних вони набули внаслідок того, що збільшили свої ресурси, інституційну важливість та функціонал, тим самим суттєво концептуально відмежувавшись від внутрішніх чи національних партій країн-членів ЄС або ставши їхнім додатковим «відображенням».

Однак ці структури виникли неодномоментно, а мають певну специфіку свого становлення та розвитку і навіть певну передісторію (у цьому випадку – історію до моменту створення ЄС). Причому ця передісторія не завжди інституційна, оскільки не завжди писалась у рамках взаємодії національних парламентських партій тих чи інших країн (у тому числі країн-членів ЄС) у напрямі транснаціоналізації партійного життя [22]. Тут вартує згадати так звані «інтернаціонали» (зокрема, соціалістичний з 1889/1951 рр., комуністичний з 1919 р., так званий «християнсько-демократичний» з 1925/1961 рр., ліберальний з 1947 р., «демократичний» з 1985 р., «екологічний» з 2001 р., «піратський» з 2010 р. й інші [16; 20; 23; 45; 51]), які безумовно трактуються як своєрідні транснаціональні об'єднання ідеологічних (або позаідеологічних) партій національного чи внутрішнього рівня, частина із яких виникла ще до заснування так званих «Європейських спільнот» (Європейської спільноти з вугілля та сталі з 1951 р., Європейської спільноти з атомної енергії з 1957 р. і Європейської економічної спільноти з 1957 р.) як основних «стовпів» майбутнього ЄС [11; 21]. Однак в рамках ЄС і спільнот, які йому передували (як арени нашого дослідження), увагу потрібно передусім звернути на той факт, що за ідеологічним (а не національ-

ним) принципом першою в історію було організовано Загальну асамблею Європейської спільноти з вугілля та сталі (як «предтечу» сучасного Європейського парламенту), в якій з 1953 р. перегруповано представників за ідеологічними ознаками, а не національністю [28; 39]. Відповідно, значною мірою це зроблено наднаціонально, хоч і за рахунок співпраці між європейськими національними чи внутрішніми політичними партіями з країн-членів [11; 35; 41]. Більше того, саме за такою логікою почались і досі тривають одночасні процеси розширення (членства і кількості партійних/політичних груп – за винятком «Брекзиту») та зміцнення (особливо з 1979 р. – після введення всенародних виборів) Європейського парламенту з наднаціональними партійними організаціями [30]. У розрізі європейських політичних партій та політичних/партійних груп в Європейському парламенті це можна принаймні частково побачити на підставі даних з табл. 1.

Свого часу стало очевидно, що члени Європейського парламенту – партійні чи непартійні – вмотивовані ставати представниками політичних/партійних груп. Це зумовлено як правилами, процедурами і політичною практикою Європейського парламенту, так і можливістю отримати матеріальні ресурси й політичні переваги, в тім числі з приводу розподілу посад [1; 35]. Як наслідок, зацікавленими ставати членами європейських партій та політичних/партійних груп в Європарламенті виявились представники національних чи внутрішніх партій країн-членів ЄС, але це неодмінно вплинуло на ускладнення організаційної структури політичних/партійних груп, особливо після значних розширень ЄС [7]. Та й кількість європейських політичних партій постійно зростає, хоч з 2003 р. (зі змінами) цей феномен почали регламентувати на рівні ЄС [48]. Якщо більш інструментально й інституційно, то це можна пояснити наступним чином. Спершу національні чи внутрішні уряди (а не партії) приєднались до інтегрованих наднаціональних структур, які згодом розробили власну логіку міжінституційних відносин. Пізніше ці структури збільшили свою владу в тріаді прийняття рішень ЄС – у Раді міністрів, Європейській комісії та Європейському парламенті, – таким чином ставши привабливішою «інвестиційною» пропозицією для національних чи внутрішніх партій. Відтак на кожному етапі цього процесу національні партії були вимушені формулювати інституційну транснаціональну відповідь на доволі мінливий ландшафт управління в ЄС, в тому числі за рахунок формування та розвитку наднаціональних партійних організацій – як інституційних (приміром, в рамках Європейського парламенту), так і неінституційних (приміром, поза Європейським парламентом тощо) [22].

Примітно, що формування наднаціональних європейських партій (своєрідних «транснаціо-

Таблиця 1

Становлення й еволюція європейських політичних партій і політичних/партійних груп у Європейському парламенті (станом на 2023 р.) [8; с. 29–30; 9; 11; 14; 44]

Ідеологічна сім'я	Політичні партійні групи в Європейському парламенті										Чинні європейські партії
	До 1979 р.	1979 р.	1984 р.	1989 р.	1994 р.	1999 р.	2004 р.	2009 р.	2014 р.	2019 р.	
Християнська демократія	«Християнські демократи» (CD)	Європейська народна партія (християнських демократів) (EPP)	Європейська народна партія (християнських демократів)	Європейська народна партія (християнських демократів)	Європейська народна партія (християнських демократів)	Європейська народна партія (християнських демократів)	Європейська народна партія (християнських демократів) (EPP)	Європейська народна партія (християнських демократів) (EPP)	Європейська народна партія (християнських демократів) (EPP)	Європейська народна партія (християнських демократів) (EPP)	Європейська народна партія (EPP)
Консерватизм	«Європейські консерватори» (C)	«Європейські демократи» (ED)	«Forza Europa» (FE) / Союз для Європи (UE)	«Союз для Європи» (UEN)	«Союз для Європи Націй» (UEN)	«Європейські консерватори та реформісти» (ECR)	«Європейські консерватори та реформісти» (ECR)	«Європейські консерватори та реформісти» (ECR)	«Європейські консерватори та реформісти» (ECR)	«Європейські консерватори та реформісти» (ECR)	Партія європейських консерваторів і реформістів (ECR) + Європейський християнський політичний рух (ECPM)
Націонал-консерватизм	«Європейські прогресивні демократи» (EPD)	Європейський демократичний альянс (EDA)	«Європейські демократи» (ED)	«Союз для Європи» (UEN)	«Союз для Європи Націй» (UEN)	«Європейські демократи» (ED)	«Європейські демократи» (ED)	«Європейські демократи» (ED)	«Європейські демократи» (ED)	«Європейські демократи» (ED)	«Ідентичність і демократія» (ID)
Правий націоналізм	–	«Європейські праві» (ER)	–	–	«Ідентичність, традиція та суверенітет» (ITS)	–	–	–	–	–	«Ідентичність і демократія» (ID)
Євроскептицизм	–	–	«Європа Націй» (EN)	«Європа демократів і розмаїття» (EDD)	«Європа демократів і розмаїття» (EDD)	«Незалежність і демократія» (IND/DEM)	«Європа свободи і демократії» (EFD)	«Європа свободи і демократії» (EFD)	«Європа свободи та прямої демократії» (EFDD)	–	–
Соціал-демократія	«Соціалісти» (SOC)	–	Партія європейських соціалістів (PES)	Партія європейських соціалістів (PES)	Партія європейських соціалістів (PES)	«Соціалісти в Європарламенті» (PES)	«Соціалісти в Європарламенті» (PES)	«Соціалісти в Європарламенті» (PES)	«Соціалісти в Європарламенті» (PES)	«Соціалісти в Європарламенті» (PES)	Партія європейських соціалістів (PES)
Лібералізм і центризм	«Ліберали та демократи» (LD)	Ліберально-демократична реформістська група (LDR)	Ліберально-демократична реформістська група (LDR)	«Європейська ліберально-демократична і реформістська партія (ELDR) / Європейський радикальний альянс (REA)	«Європейська ліберально-демократична і реформістська партія (ELDR) / Європейський радикальний альянс (REA)	«Європейська ліберально-демократична і реформістська партія (ELDR) / Європейський радикальний альянс (REA)	«Європейська ліберально-демократична і реформістська партія (ELDR) / Європейський радикальний альянс (REA)	«Європейська ліберально-демократична і реформістська партія (ELDR) / Європейський радикальний альянс (REA)	«Європейська ліберально-демократична і реформістська партія (ELDR) / Європейський радикальний альянс (REA)	«Європейська ліберально-демократична і реформістська партія (ELDR) / Європейський радикальний альянс (REA)	Альянс лібералів і демократів за Європу (ALDE) + Європейська демократична партія (EDP)
Ліві (комуністи та соціалісти)	«Комуністи та союзники» (COM)	–	«Європейські об'єднані ліві» (EUL) / «Ліва Єдність» (LU)	«Європейські об'єднані ліві» (EUL) / «Ліва Єдність» (LU)	«Європейські об'єднані ліві» (EUL) / «Ліва Єдність» (LU)	«Європейські об'єднані ліві» (EUL) / «Ліва Єдність» (LU)	«Європейські об'єднані ліві» (EUL) / «Ліва Єдність» (LU)	«Європейські об'єднані ліві» (EUL) / «Ліва Єдність» (LU)	«Європейські об'єднані ліві» (EUL) / «Ліва Єдність» (LU)	«Європейські об'єднані ліві» (EUL) / «Ліва Єдність» (LU)	Партія Європейських лівих (PEL) + Альянс лівічних зелених лівих (NGLA)
Екологізм і репонуалізм	–	«Веселка» (RBW)	«Веселка» (RBW)	«Зелені» (G) / «Веселка» (RBW)	«Зелені» (G) / «Веселка» (RBW)	«Зелені» (G) / «Веселка» (RBW)	«Зелені» (G) / «Веселка» (RBW)	«Зелені» (G) / «Веселка» (RBW)	«Зелені» (G) / «Веселка» (RBW)	«Зелені» (G) / «Веселка» (RBW)	Європейська партія зелених (EGP) + Європейський вільний альянс (EFA) + Європейська піратська партія (PPEU) + «Volt Europa»
Технічні групи	–	Технічна група незалежних (TGI)	–	–	Технічна група незалежних (TGI)	–	–	–	–	–	–
Кількість груп	6	7	8	8	8	7	8	8	7	8	7

нальних партійних кон/федерацій») почалось ще у 1970-х роках, зокрема в очікуванні запровадження всенародних виборів до Європейського парламенту [21; 22]. І хоч не всі ідеологічні сім'ї з однаковою інтенсивністю були в цьому зацікавлені, врешті чи не всі вони все-ж сформували європейські політичні партії. Внаслідок цього європейський партійно-ідеологічний спектр з часом виявився максимально розмаїтим. При цьому, мабуть найпершими європейськими політичними партіями виявились Партія європейських соціалістів (PES), Європейська народна партія (EPP) й Альянс лібералів і демократів в Європі (ALDE), котрі були створені ще в другій половині 1970-х років, а найновішими станом на сьогодні є такі європейські партії, як Альянс прямої демократії в Європі (ADDE), Рух за Європу націй і свобод (MENL), Альянс за мир і свободу (APF), коаліція «За життя та сім'ю» (CVF), створені після 2015 р. тощо. Враховуючи історію та причини їхнього формування, вчені констатують, що «транснаціональні партійні федерації» зародилися як «еманація політичних груп у Європейському парламенті, які вважали за необхідне покладатися саме на партійні організації, присутні на європейському рівні» [15]. Однак деякі з цих «федерацій» так і залишились «федераціями», а деякі стали «партіями», хоча всі вони врегульовані як європейські політичні партії. Особливо інтенсивного вияву трансформація у партії набула після запровадження їхнього фінансування, а також розширення повноважень (електоральних, консультативних і призначальних) європейських партій [4].

На тлі формування та оформлення спочатку політичних або партійних груп у Європейському парламенті, а згодом виникнення й інституціоналізації європейських політичних партій між цими двома формами наднаціональних партійних організацій виникло чимало непорозумінь, в тому числі на предмет окреслення функціоналу та призначення. З огляду на це, одні теоретики підкреслюють важливість політичних або партійних груп у Європейському парламенті, наголошуючи на їхній більшій силі [1; 3; 29; 30; 35; 40], а інші вчені вважають, що впливовішими повинні бути європейські політичні партії або федерації, зокрема внаслідок їхньої прогресивнішої природи, можливості уніфікувати ідеологічні і національні інтереси, а також завдяки значним перспективам розвитку [6; 19; 26; 27; 36; 37]. Саме тому європейська інституційна і політична література часто фіксує те, що відносини поміж двома евроструктурами партійних організацій будуються у форматі незбалансованого розподілу ресурсів і відповідальності, причому з інституційною перевагою для політичних або партійних груп у Європейському парламенті, а не для європейських політичних партій [7; 10; 21]. Річ у тім, що політичні/партійні групи в Євро-

пейському парламенті є згуртованішими на предмет прийняття рішень через голосування, а відтак вони є «сильнішими» [5; 12; 22; 26]. З іншого боку, представництво у партійній/політичній групі в Європейському парламенті й досі не вимагає членства в європейській чи національній політичній партії і навпаки [11], хоч на практиці членство у них значною мірою збігається. Як наслідок (в тому числі враховуючи особливості фінансування), європейські партії не в змозі обмежити прихід на політичну сцену своїх нових конкурентів, які також розраховують на фінансування і можуть стати членами Європейського парламенту, не будучи членами європейських партій [9]. І це навіть попри той факт, що партійні чи політичні групи в Європейському парламенті отримали офіційне визнання та регламентацію за рамками Європейського парламенту лише після 1992 року [28].

Доповнюється це і тим, що політичні або партійні групи в Європейському парламенті майже ніколи не створюють відчутних проблем для національних чи внутрішніх партій країн-членів ЄС, адже такі групи позиціонуються як інституції, в яких національні партії через свої делегації в Європейському парламенті можуть домовлятися із приводу голосування. Відтак здебільшого є всі підстави для того, щоби домовитися про спільний підхід з приводу того чи іншого питання, а в тих випадках, коли цього зробити не вдається, депутати Європарламенту від відповідної національної або внутрішньої партії конкретної чи конкретних країн-членів ЄС можуть або утриматися від голосування, або проголосувати навіть проти більшості своїх колег у відповідній партійній чи політичній групі в Європарламенті. За рахунок цього національні партії зацікавлені в роботі політичних чи партійних груп, адже ця робота не ставить перші під тотальний контроль. У випадку же європейських політичних/наднаціональних партій ситуація складніша, оскільки самі по собі ці партійні організації є потенційно ускладненими. Зокрема, зовсім не відомо щодо того, як далеко центральна організація таких наднаціональних партій може дійти, прокладаючи «лінію», якої повинні дотримуватися її національні партії-члени [22]. А насправді зробити це можна в дуже обмеженій формі, оскільки національні чи внутрішні партії країн-членів ЄС зацікавлені і сповнені рішучості зберегти контроль над своїми наднаціональними операціями настільки сильно, наскільки це можливо. Відповідно, європейські партії станом на сьогодні не досягнули фази інтеграції їхньої транснаціоналізації, а натомість осередком наднаціональної співпраці й досі залишаються політичні групи всередині національних партій у Європейському парламенті, де суперечливі інтереси збалансовані і значно краще врегульовуються [25; 28; 31]. Загалом же з цього слідує, що і європейські наднаціональні партії на рівні ЄС,

і партійні чи політичні групи в рамках Європейського парламенту є досить слабкими «агентами» національних чи внутрішніх партій країн-членів ЄС, які постають в цьому розрізі як «принципалі», що передають «агентам» свої завдання (причому далеко не найважливіші) [33; 46; 47; 50].

Разом із цим, сьогодні, в тому числі на підставі розробок та дискусій, про які йшлося вище, ситуація з приводу розмежування сутності різних наднаціональних партійних організацій у Європі більш очевидна. З одного боку, «політичну партію на європейському рівні» (а раніше «політичну партію на рівні ЄС») чи так звану європейську партію (неофіційно «європартію» [13]) трактують як тип організації партії, що функціонує наднаціонально/транснаціонально у Європі й окремих інститутах Європейського Союзу, про що засвідчує Регламент ЄС № 1141/2014 про європейські політичні партії та європейські політичні фонди [49]. З огляду на це, саме європейські політичні партії, які типово складаються з національних або внутрішніх партій країн-членів ЄС тощо, а не окремих осіб, мають виняткове право проводити агітацію під час європейських виборів і виражати свої політичні ідеї в Європейському парламенті, передусім через афілійовані політичні/партійні групи та членів Європарламенту [17]. Крім того, «європартії» впливають і беруть участь в ухваленні рішень Європейської Ради і Європейської Комісії, зокрема через своїх представників у політичних/партійних групах, на підставі зустрічей з главами держав й національних урядів тощо. З іншого боку, під політичними/партійними групами розуміють дещо вужче поняття, зокрема тип організації політичної партії, властивий лише для Європейського парламенту. Йдеться про офіційно визнані політичні групи, що складаються із законодавців чи депутатів у рамках узгоджених ідеологій Європейського парламенту. Річ у тому, що поточно Європарламент структурується передусім не на підставі членства окремих країн-членів ЄС чи внаслідок національних поділів, а на підставі окремих ідеологічних груп [24]. В цьому і виявляється унікальність Європейського парламенту на тлі інших існуючих у світі наднаціональних легіслатур/асамблей, бо у випадку невиконання якоюсь конкретною політичною чи партійною групою набору основних ідеологічних і програмних принципів вона може бути розпущена. Із цього слідує, що політична чи партійна група Європейського парламенту типово є офіційним парламентським представництвом однієї або декількох європейських політичних партій, внутрішніх чи національних партій країн-членів ЄС та навіть незалежних (не афілійованих з партіями) політиків (детально див. табл. 1). А в цьому власне і простежується базова відмінність політичних/партійних груп від «європартій», оскільки перші не мають права організовувати чи фінансу-

вати політичні кампанії під час європейських виборів, бо це є винятковою прерогативою других [18], хоч й інституційно та за повноваженнями і впливом «сильнішими» все-ж виступають саме перші, адже саме вони структурують наднаціональну партійну систему ЄС.

Це частково відповідає логіці градації національних партій залежно від рівня й організації їхнього функціонування (на місцях, у центральному офісі і з посадами) [32, с. 83; 34], бо на наднаціональному/європейському рівні партійна організація, яка займає державні посади, означена як політична чи партійна група, а партійна організація в центральному офісі – як європейська політична партія [2]. Своєю чергою, рівнем наднаціональних/європейських партій на місцях є або можуть бути національні чи внутрішні партії в країнах-членах ЄС, а не окремі члени «європартій» [11]. Складність лише у тому, що далеко не всі національні партії є євроінтеграційними, бо чимало з них виступають проти ЄС або є євроскептичними, а тому вони апріорно не дуже (чи меншою мірою) вписуються в логіку транснаціоналізації/європеїзації партій. З цього слідує, що європейські наднаціональні політичні партії (в цілому як збірне поняття) не у всьому концептуально і теоретико-методологічно «синонімізуються» з національними політичними партіями [38], а натомість швидше є їхнім комбінованим продовженням й додатковим – наднаціональним – «обличчям». Тим паче, що ЄС і досі впорядковується передусім міжпартійною змагальністю на рівні його країн-членів, а вже як наслідок – на рівні Європейського парламенту. Доповнюється це тим, що наднаціональні європейські політичні організації меншою мірою, аніж національні чи внутрішні партії самі по собі є соціальними організаціями [42], адже вони не настільки ефективно як національні партії можуть «контролювати відносини між громадянами та політичним режимом» [43, с. 26].

Висновки. Можна констатувати, що з часом розмежування між європейськими політичними партіями та політичними або партійними групами в Європейському парламенті стало більш очевидним, регламентованим і функціонально наповненим. Хоча й досі тривають дискусії на предмет порівняння важливості цих двох форм наднаціональних партійних організацій в Європейському Союзі. Разом з цим, саме політичні чи партійні групи в Європейському парламенті найчастіше розглядаються і становлять розвинену, відносно стабільну та конкурентоспроможну партійну систему (яка потребує окремішнього розгляду). Чи не основна причина цього у тому, що саме завдяки політичним чи партійним групам в Європарламенті (навіть незалежно від географічних рамок ЄС) стабілізується наднаціональне політичне та партійне життя, адже забезпечується посилення стиму-

лів для країн-членів ЄС організуватися за партійно-ідеологічною (а відтак поляризаційною або ж навіть частково біполярною), а не національною ознаками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Attina F. *The party groups in the European Parliament: From party group to European party status* // International Conference «The role of Central European Parliaments in the process of European integration» (Prague, September 12–14, 1997).
2. Bardi L. EU enlargement, European Parliament elections and transnational trends in European parties. *European View*. 2006. Vol. 2. No. 1. P. 13–19.
3. Bardi L. Transnational party federations in the European Community // Katz R., Mair P. *Party Organizations: A Data Handbook on Party Organization in Western Democracies, 1969–90*. London: Sage Publication, 1994.
4. Bardi L., Bressanelli E., Calossi E., Gagateg W., Mair P., Pizzimenti E. *How to Create a Transnational Party System*. Brussels: European Parliament, 2010. 113 p.
5. Bardi L., Bressanelli E., Calossi E., Gagateg W., Mair P., Pizzimenti E. *Political Parties and Political Foundations at European Level. Challenges and Opportunities: Report commissioned by the European Parliament*. Brussels, 2014. 70 p.
6. Bardi L., Calossi E. Party responses to new challenges: The emergence of Europarties // Cross W., DeBardeleben J., Pammett J. *Activating the Citizen: Dilemmas of Citizen Participation in Europe and Canada*. Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2009. P. 151–172.
7. Bressanelli E. *Europarties after Enlargement. Organisation, Ideology and Competition*. New York: Palgrave MacMillan, 2014. 206 p.
8. Calossi E. *Anti-Austerity Left Parties in the European Union. Competition, coordination and Integration (Vol. 1)*. Pisa University Press, 2016. 222 p.
9. Calossi E. European Parliament Political Groups and European Political Parties: between Cooperation and Competition // *Challenges in Constitutional Affairs in the New Term: Taking Stock and Looking Forward*. Brussels: European Parliament. 2014. P. 87–102.
10. Calossi E. *Organizzazione e funzioni degli Europartiti*. Pisa: PLUS, 2011. 259 p.
11. Calossi E., Cicchi L. European Parliament Political Groups and European Political Parties: Development and relationship between two faces of the EU political system. *Quaderni del circolo rosselli*. 2019. Vol. 39. No. 2. P. 15–31.
12. Cicchi L. *Is Euro-voting truly supranational? National affiliation and political group membership in the European Parliament*. Pisa: Pisa University Press, 2016. 222 p.
13. Clasen P., Kaeding M., Müller M., Schmälder J. Does the Europarty Still not Matter? European Elections 2019 and the Party of European Socialists // *Die Europawahl 2019: Ringen um die Zukunft Europas*. Springer, 2020. P. 39–51.
14. Colomer J. How Political Parties, Rather than Member-States, Are Building the European Union // Steunenberg B. *Widening the European Union: The Politics of Institutional Change*. London: Routledge, 2002.
15. Coosemans T. Les partis politiques transnationaux et les groupes politiques dans l'Union Européenne // *Courrier hebdomadaire du CRISP*. 2000. No. 1680–1681.
16. Day S. Transnational party political actors: The difficulties of seeking a role and significance. *EU Studies in Japan*. 2006. Vol. 26. No. 63–83.
17. *European political parties* // European Parliament: Official Website. URL: <https://www.europarl.europa.eu/contracts-and-grants/en/political-parties-and-foundations/european-political-parties>
18. *European political parties and foundations* // European Parliament: Official Website. URL: <https://www.europarl.europa.eu/contracts-and-grants/en/political-parties-and-foundations>
19. Gagateg W. *European Political Parties as Campaign Organisations: Towards a Greater Politicization of the European Parliament Elections*. Brussels: Centre for European Studies, 2010. 121 p.
20. Goldman R. *Transnational Parties: Organising the World's Precincts*. Lanham: University Press of America, 1983. 360 p.
21. Hanley D. *Beyond the Nation State: Parties in the Era of European Integration*. Basingstoke: Palgrave, 2008. 236 p.
22. Hanley D. Outside their comfort zone? National parties, European Parliament groups and transnational parties // Magone J. *Routledge Handbook of European Politics*. London, New York: Routledge + Taylor & Francis Group, 2015. P. 590–607.
23. Haupt G. *Socialism and the Great War: The Collapse of the Second International*. Oxford: Oxford University Press, 1972. 270 p.
24. Hines E. The European Parliament and the Europeanization of Green Parties. *Cultural Dynamics*. 2003. Vol. 15. No. 3. P. 307–325.
25. Hix S. Legislative Behaviour and Party Competition in the European Parliament: An Application of Nominate to the EU. *Journal of Common Market Studies*. 2001. Vol. 39. No. 4. P. 663–688.
26. Hix S. Parties at the European Level // Webb P., Farrell D., Holliday I. *Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 280–309.
27. Hix S. The Transnational Party Federations // Gaffney J. *Political Parties and the European Union*. London: Routledge, 1996. P. 308–331.
28. Hix S., Kreppel A., Noury A. The Party System in the European Parliament: Collusive or Competitive?. *Journal of Common Market Studies*. 2003. Vol. 41. No. 2. P. 309–331.
29. Hix S., Lord C. *Political Parties in the European Union*. London: Macmillan, 1997.
30. Hix S., Noury A., Roland G. *Democratic Politics in the European Parliament*. Cambridge University Press, 2007. 242 p.
31. Hix S., Noury A., Roland G. Power to the Parties: Cohesion and Competition in the EP, 1979-2000. *British Journal of Political Science*. 2005. Vol. 35. No. 2. P. 209–234.

32. Janda K. *A Conceptual Framework for the Comparative Analysis of Political Parties*. London: Sage, 1970. 51 p.
33. Kassim H., Menon A. The Principal-Agent Approach and the Study of the European Union: Promise Unfulfilled?. *Journal of European Public Policy*. 2003. Vol. 10. No. 1. P. 121–139.
34. Katz R., Mair P. The evolution of party organizations in Europe: The three faces of party organization. *American Review of Politics*. 1993. Vol. 14. No. 4. P. 593–617.
35. Kreppel A. *The European Parliament and Supranational Party System: A Study in Institutional Development*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 263 p.
36. Ladrech R. Europeanization and Political Parties: Towards a Framework for Analysis. *Party Politics*. 2002. Vol. 8. No. 4. P. 389–403.
37. Ladrech R. National Political Parties and European Governance: The Consequences of «Missing in Action». *West European Politics*. 2007. Vol. 30. No. 5. P. 945–960.
38. Mair P. The Limited Impact of Europe on National Party Systems // Goetz K., Hix S. *Europeanised Politics? European Integration and National Political Systems*. London: Cass, 2001. P. 27–52.
39. Marquand D. *Parliament for Europe*. Jonathan Cape, 1979. 147 p.
40. McElroy G., Benoit K. Party Policy and Group Affiliation in the European Parliament. *British Journal of Political Science*. 2010. Vol. 40. No. 2. P. 377–398.
41. Murray P. Factors for Integration: Transnational Party Co-operation in the EP, 1952–79. *Australian Journal of Politics & History*. 2004. Vol. 50. No. 1. P. 102–115.
42. Panebianco A. *Political Parties: Organisation and Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988. 318 p.
43. Pedersen M. Europarties and European Parties: New Arenas, New Challenges, New Strategies // Anderssen S., Eliassen K. *The European Union: How Democratic Is It?*. London: Sage, 1996. P. 15–40.
44. *Political groups of the European Parliament* // Wikipedia: Official Website. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Political_groups_of_the_European_Parliament
45. *Political international* // Wikipedia: Official Website. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Political_international
46. Pollack M. Delegation, Agency and Agenda-setting in the EC. *International Organization*. 1997. Vol. 51. No. 1. P. 99–134.
47. Pollack M. *The Engine of European Integration: Delegation, Agency and Agenda-Setting in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2003.
48. *Regulation (EC) No 2004/2003 of the European Parliament and of the Council of 4 November 2003 on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding* // EUR-Lex: Official Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2003/2004/oj>
49. *Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations* // EUR-Lex: Official Website. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/1141/oj>
50. Tallberg J. Delegation to Supranational Institutions: Why, How, When and with What Consequences. *West European Politics*. 2002. Vol. 25. No. 1. P. 23–46.
51. Wood T. Reinforcing Participatory Governance Through International Human Rights Obligations of Political Parties. *Harvard Human Rights Journal*. 2015. Vol. 28. P. 147–203.

Formation, essence and differences supranational party system in the European Union

Antonyuk Nataliya Volodymyrivna

Doctor of Historical Sciences, Professor,
Head of the Department of European
and Regional Studies
Ivan Franko National University of Lviv
Sichovych Strilciv str., 19, Lviv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-2532-782X

In our review article, the emergence, essence and differences of the phenomena of supranational parties and party/political groups in the European Union are analyzed. These includes European political parties and party/political groups in the European Parliament, particularly in the context of the functioning of national or internal parties of the EU member states. The importance of examining these options of party organization lies in their politicization of the governance and power processes in the European Union, albeit with different approaches and resources. As a result, discussions among theorists and practitioners persist regarding the fundamental differences between European political parties and political or party groups in the European Parliament, which are the variations of functioning for supranational party organizations. Moreover, these discussions are highly relevant for Ukraine, whose representatives, after completing the EU integration process, will inevitably participate in the work of institutions and power structures of the European Union, including those determined by parties. Against this backdrop, using the toolkit of comparative studies, party theory and new institutionalism, the essence and evolution of different options for supranational party organizations in the European Union are clarified, followed by a comparative analysis of their functional, representative and institutional aspects. To achieve this, an overview of the main party or political groups in the European Parliament from its inception to the present day is provided. Furthermore, it is argued that it is political or party groups in the European Parliament, primarily due to their «strength» and institutional functionality, rather than European political parties as electoral channels for party-political influence, that are most often considered and constitute a developed, relatively stable and competitive party system of the European Union. Nevertheless, both these groups are organized based primarily on an ideological rather than a national principle.

Key words: European political party, political or party group, party organization, supranational party system, the European Union.